

Кучеренко І. Урок як функцій на система навчання української мови: педагогічний вимірі В.Сухомлинського / І.Кучеренко, Л.Мамчур. – Наукові записки. Серія : Педагогічні науки, Вип. 172. – ЦДПУ імені Володимира Винниченка, 2018. – С. 43-48.

УДК 811.161.2(07)

Кучеренко Ірина Анатоліївна,

доктор педагогічних наук, доцент,

професор кафедри практичного мовознавства,

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

e-mail: kucherenkoia@ukr.net

Мамчур Лідія Іванівна,

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри практичного мовознавства

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

e-mail: mamchur_l@ukr.net

УРОК ЯК ФУНКЦІЙНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ПЕДАГОГІЧНИЙ ВИМІР В.СУХОМЛИНСЬКОГО

Постановка та обґрунтування проблеми. У сучасному освітньому просторі утвердилася загальна тенденція акцентуалізації навчально-виховного процесу на особистісно орієнтоване, компетентісно спрямоване, комунікативно-діяльнісне навчання. Виховання мовної особистості учня як національно свідомого майбутнього громадянина України – найголовніша мета шкільної мовної освіти і завдання вчителя-словесника – створити необхідні дидактико-методичні умови для розвитку глибоко моральної, гуманної, духовно багатой особистості. Сьогодення вимагає включити до змісту освіти не тільки засвоєння знань і вироблення мовних умінь, а й розвиток мовленнєвого досвіду їх застосування, тобто шкільне навчання української мови обов'язково повинно бути практично спрямованим – мати

вихід у живе мовленнєве спілкування, навчальний дискурс на уроці. Вітчизняна лінгводидактика завжди прагне вдосконалити теорію та практику навчання української мови, знайти і розробити шляхи ефективного розвитку комунікативної компетентності учнів на уроках мови. Серед учених-методистів і в освітянській практиці з-поміж учителів-новаторів ім'я Василя Олександровича Сухомлинського займає одне з почесних місць. Суттєвим внеском у методику навчання української мови стали дослідження вченим уроку рідної мови, розроблення власної концепції технології проведення навчального заняття – особливого, емоційного, натхненного, високоефективного та продуктивного.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема навчання української мови дитини-школяра, формування національно-мовної особистості майбутнього громадянина різними формами та засобами була і залишається в полі зору вчених-методистів й учителів-практиків. Питання формування в учнів на уроках української мови мовної обізнаності й майстерності, мовленнєвої вправності й досконалості, комунікативної здатності й умілості досліджували О. Біляєв, А. Богущ, М. Вашуленко, Н. Голуб, О. Горошкіна, Т. Донченко, С. Караман, І. Кучеренко, О. Кучерук, Л. Мамчур, Л. Мацько, В. Мельничайко, С. Омельчук, М. Пентилюк, Т. Симоненко, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, С. Чавдаров, Г. Шелехова, К. Ушинський та ін. Теоретико-методичні ідеї вчених-методистів є важливим підґрунтям для модернізації сучасного мовного навчання, вдосконалення уроку української мови. Особливої значущості в аспекті дослідження найкращих концепцій науковців задля інтерпретованої імплементації в сучасну мовноосвітню практику постає аналіз концептуальних положень методичного доробку В.Сухомлинського, котрий свого часу привніс новаторські ідеї вдосконалення шляхів розвитку мовно-мовленнєвої грамотності і вмілості учнів.

Мета статті – проаналізувати шляхи розвитку мовної особистості учня в лінгводидактичній спадщині В.Сухомлинського, схарактеризувати погляди

вченого щодо класифікації уроків рідної мови, особливості їх проведення і реалізації; окреслити шляхи застосування методичної спадщини вченого у практику навчання української мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спадщина кожного визначного педагога так чи інакше пов'язана з життям і творчістю свого народу. Вона є найповнішим виявленням його духу, сили і творчих поривань. Це по праву можна сказати і про В.О.Сухомлинського, відомого вченого практика, вчителя української мови і літератури за фахом, великого шанувальника рідної української мови. Мова великого українського народу – найважливіший засіб самовираження, нею створено й акумульовано неоціненні духовні багатства, людські чесноти і досягнення. В. Сухомлинський розумів роль і значення мови у житті людини і суспільства. Учений розглядав рідну українську мову як провідний навчальний предмет у школі, успішне оволодіння якою значною мірою сприяє засвоєнню знань з інших предметів. За переконанням ученого, марно думати, що учень, який не знає рідної мови, зможе вправно користуватись іншою мовою, оскільки багатство мови іншого народу залишається для людини неприступним, якщо вона не оволоділа рідною мовою, не відчула її краси. В. Сухомлинський звертається до учнів та молоді: «Знай, бережи, збагачай велике духовне надбання свого народу – рідну українську мову. Це мова великого народу, великої культури» [8, с. 34].

Основним завданням теорії і практики навчання української мови, вважав учений-практик, є постійне вдосконалення змісту, форм і методів його організації як неподільних складових частин навчального процесу. Чільне місце в лінгводидактичній спадщині В. Сухомлинського посідає урок як основна форма організації навчально-виховної роботи в школі.

Урок є органічним цілим, з цільовизначеною навчально-виховною метою, якій підпорядковано всі елементи уроку; кожна частина уроку й урок загалом повинні бути побудовані з урахуванням закономірностей і принципів засвоєння, що визначають організацію процесу навчання. На думку

В. Сухомлинського, урок – це «дзеркало загальної і педагогічної культури вчителя, мірило його інтелектуального багатства, показник його світогляду, ерудиції [7]». Урок має невичерпні резерви, потужні дидактико-виховні й розвивально-творчі можливості, чітко висвітлені у триєдиній меті уроку – навчальній, розвивальній і виховній. Сучасний урок є віддзеркаленням новітньої педагогіки і методики навчання української мови, основною і найбільш поширеною структурною одиницею класно-урочної системи навчання в основній школі. Урок – це стрижень навчання, інструмент виховання й розвитку особистості. Саме у межах навчального урочного часу відбувається реальне формування індивідуальних компетентностей учня, відбувається розвиток його персональних задатків, здійснюється становлення особистісних якостей.

Урок як цілісна функційна система складається з низки взаємопов'язаних компонентів, що впливають на ефективність проведення навчального заняття і на якість розвитку особистісної комунікативної компетентності учня. Тому класифікація і структурування уроку – одне з ключових питань лінгводидактики. У середині ХХ століття, в час активної науково-дослідної діяльності В. Сухомлинського, у методиці навчання рідної мови було визначено й описано такі види уроків: подачі (вивчення) нового матеріалу, закріплення вивченого, повторення, перевірка знань учнів [4, с. 57], аналізу контрольних робіт, узагальнення вивченого [5, с. 79], комбіновані уроки [1, с. 82]. Означені аспектні уроки рідної мови, по-перше, не охоплювали всієї різноманітності занять, що проводилися в школах, зокрема простежувалася відсутність уроків розвитку зв'язного мовлення учнів; по-друге, вони відрізнялися певною одноманітністю, схематизмом, недостатньо сприяли активізації пізнавальної діяльності учнів, збагаченню їхнього словника, розвитку мовлення в цілому. В. Сухомлинський у своїй науковій і практичній діяльності уник названих недоліків і багато в чому випередив свій час.

У системі занять з української мови, які у В. Сухомлинського мали творчий характер, відрізнялися методичною свіжістю і новизною, у

Павлівській школі знайшли широке застосування уроки заключного повторення і систематизації вивченого [9, с. 26–31], а також уроки, спрямовані на розвиток мислення і мовлення учнів [7, с. 340–342, с. 428–436]. Такі види навчальних занять посіли своє особливе місце у класифікації уроків рідної мови В. Сухомлинського. Уроки будувалися з урахуванням таких положень і настанов:

1. Поєднання, об'єднання, злиття практичної роботи, що її виконують учні, з первинним сприйняттям знань, з їх поглибленням, розвитком, застосуванням. У зв'язку з цим необхідне закріплення знань. Це тривалий процес, що охоплює не тільки спеціальні вправи та інші види самостійної роботи, а й оволодіння новими знаннями.

2. Застосування знань (у різноманітних формах) як найважливіший, головний шлях не тільки поглиблення, розвитку знань, а і їх виявлення, перевірки. Застосуванням знань учителі прагнули забезпечити постійний зворотний зв'язок, одержати інформацію про те, як учні думають, яких результатів досягає кожний із них. Своєчасна інформація про розумову працю кожного учня залежить від того, наскільки правильно дібрано завдання для застосування знань, чи враховано індивідуальні здібності й особливо самостійність, індивідуальний характер розумової праці.

3. Тривалість і поступовість процесу оволодіння знаннями. Якщо на вивчення певної теми програмою передбачено три години, то це зовсім не означає, що після цих трьох уроків учні повністю оволоділи знаннями. Знання розвиваються, поглиблюються поступово і впродовж тривалого часу. Розвиток, поглиблення знань – тривалий процес, що відбувається і на уроці, і під час виконання домашніх завдань. Практична робота, потрібна для закріплення, розвитку, поглиблення знань, розподіляється на тривалий час [6, с. 275].

Уроки, що ґрунтуються на цих положеннях, дуже різноманітні за

структурою. В. Сухомлинський радить більшість уроків української мови у 1–5 класах починати з практичного застосування знань, набутих раніше; у процесі цієї роботи поглиблюється розуміння правил, визначень та інших узагальнень. Якщо, наприклад, на уроках граматики вивчають правопис ненаголошених голосних, то вчитель має вибрати один з методичних прийомів, який сприятиме свідомому засвоєнню учнями суті правила: учні або записують кілька речень, пояснюючи в них слова з ненаголошеними голосними, або вибирають речення із словами цього типу з книжки для читання, або групують слова з ненаголошеними голосними за ознаками, особливостями, або самостійно складають речення із словами з ненаголошеними голосними. У процесі педагогічної діяльності В. Сухомлинський з'ясував, що структура уроку в початкових класах визначається особливістю знань, якими учні повинні оволодіти на цьому ступені навчання. Ці знання мають органічно поєднуватися з вміннями. Головне завдання початкового етапу навчання полягає в тому, щоб діти вміли читати, писати, думати, спостерігати, висловлювати свою думку. Тому до всіх структурних етапів уроків мови необхідно включати активну працю: учні обов'язково щось роблять – пишуть, читають, спостерігають явища природи чи трудовий процес, складають твори.

Уроки заключного повторення і систематизації знань В. Сухомлинський радив проводити час від часу. Теми таких уроків визначаються співвідношенням теоретичних знань і практичних навичок учнів. При систематичному повторенні на кожному уроці, при вмілому виділенні найголовнішого з теми, при поєднанні засвоєння теоретичного матеріалу з практичною роботою підготовка учня до уроку заключного повторення і систематизації знань вимагає часу не більше, ніж до звичайного уроку. У процесі вивчення програмового матеріалу учні записують правила, найголовніші приклади, які будуть потрібні для підготовки до уроку

заключного повторення і систематизації. Учні користуються записами при вивченні окремих розділів. Досвід переконав, що повторення записів, зроблених самими учнями, дає велику користь. Адже ці записи – результат напруженої розумової праці, заучування і відтворення. «Повторюючи записане, учень відновлює в пам'яті ті думки, висновки, узагальнення, до яких він прийшов багато місяців тому. Забуте і нетвердо засвоєне відновлюється при цьому значно швидше, ніж при читанні підручника» [9, с. 29]. Урок заключного повторення і систематизації буде продуктивним, коли в учня є достатній запас знань і навичок для того, щоб повторювати тільки головне. Слід повторювати не все підряд, а привести в систему весь обсяг знань, спираючись на основне.

У сучасній системі аспектних уроків української мови наявні уроки повторення, узагальнення і систематизації. Мета такого уроку – узагальнення комплексу знань, умінь, навичок і досвіду їх застосування, систематизація власної комунікативної компетентності. Структурні етапи: організаційний момент, мотивація, перевірка домашнього завдання, цілевизначення, повторення, узагальнення і систематизація комплексу знань, умінь, навичок і досвіду їх застосування; рефлексія, пояснення домашнього завдання, підсумки уроку [2, с. 120].

Уперше в методиці української мови В. Сухомлинський запровадив уроки, спрямовані на розвиток мислення і мовлення учнів – це «Уроки мислення» серед природи. Поділився досвідом з колегами, зацікавив їх цією формою роботи з дітьми. Навесні і восени майже третину уроків учителі почали проводити серед природи, і ніхто не скаржився на брак часу. Природа, її невичерпне багатство і різноманітність – головне джерело думки, головна школа розвитку розумових здібностей. Кожна подорож у природу була пошуком: досліджувалося емоційне забарвлення слова, що народжувалося у процесі спостереження. Вчителі початкових класів стали складати твори-мініатюри, частіше обговорювати цікаву проблему,

результати спостережень. У процесі розмови поступово народжувалася істина: кожний учитель повинен бути словесником, бо слово – найважливіший педагогічний інструмент, його нічим не заміниш.

«Уроки мислення» проходили у «Школі радості під блакитним небом» і в кімнаті Казки. В. Сухомлинський домагався, щоб увесь навчально-виховний процес був пронизаний напруженою роботою думки. Для уроків мислення він розробив цілу програму. Так з'явилася «Книга природи», в якій окремі факти, явища мали свої сторінки і назви: «Живе і неживе», «Неживе пов'язане з живим», «Усе в природі змінюється», «Сонце – джерело життя», «Як подорожує краплина води», «Пробудження природи навесні», «Природа чекає на зиму», «Ліс зберігає вологу». Цей перший етап розвитку мислення дитини у школі є найбільш відповідальним у житті людини, що добре розумів павлівський учений. Саме в дитинстві людина опановує скарби рідного слова, навчається думати. Педагог радив пов'язувати урочні заняття з навколишнім світом, щоб духовне життя підлітків було насиченим і повноцінним, щоб вони не витрачали даремно часу і не шукали гострих пригод. Треба «простягнути незримі ниті» від уроку до позаурочних інтересів, запитів.

Уроки мислення В. Сухомлинський радив практикувати від дошкільного віку до закінчення 8 (теперішнього 9) класу. На таких уроках діти досліджуватимуть, осмислюватимуть життя природи, працю людей. Завдяки їм у школяра буде можливість висловити власні думки про те, що він бачить, спостерігає, досліджує, робить. «Уроки мислення серед природи» В. Сухомлинський називав «подорожами до джерел живої думки» [6, с. 401]. Ці уроки були багатшими за цілеспрямованістю і формами розумової праці дітей. На одному з уроків учні міркують про явище, причину і наслідок. У навколишньому світі вони шукають причиново-наслідкові зв'язки, описують їх. За таких умов думка учнів ставала яскравішою, багатшою, виразнішою,

слово, набуваючи емоційного забарвлення, починало грати, трепетати.

Активна розумова діяльність учнів на уроці забезпечується тоді, коли розповідь учителя грамотна, чітка, послідовна. Неясність думки, нечіткість, розпливчатість мовлення вчителя – це вже гарантія того, що в головах учнів плутанина і 90% часу витрачено марно. В. Сухомлинський, аналізуючи відвідані уроки, радив учителям мови особливу увагу зосереджувати на тому, як застосовуються раніше набуті знання для здобуття нових. Це, вважав педагог-новатор, найважливіша складова частина закріплення знань.

Великий інтерес становлять думки В. Сухомлинського про критерії ефективності уроку. Ними він вважав: залучення шляхом індивідуального підходу до продуктивної навчальної роботи на уроці всіх дітей; забезпечення єдності навчання і виховання; раціональну перевірку знань учнів; встановлення зворотного зв'язку в процесі викладу нового матеріалу; розвиток і поглиблення знань учнів під час вивчення нового матеріалу; засвоєння учнями так званих «вузлів знань»; проведення широкої словникової роботи; застосування раціональної організації домашніх завдань.

В. Сухомлинський справедливо вважав, що «ефективність уроку, результат роботи вчителя – це не кращі відповіді окремих учнів, викликаних після розповіді, пояснення, а добрі знання всього класу» [6, с. 595]. Учитель повинен розраховувати завдання для самостійної, індивідуальної роботи так, щоб його виконали всі учні цілком самостійно. З цією метою треба добирати завдання в кількох варіантах, відводячи час на думання, осмислення, щоб і найслабкіші діти довели роботу до кінця.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. На сучасному етапі модернізації шкільної мовної освіти особливої значущості набувають концептуальні положення В. Сухомлинського щодо формування мовної особистості учня на уроках української мови. Урокам рідної мови В. Сухомлинський відводив особливе місце в системі освіти: надзвичайно

велика їх роль у прищепленні учням любові до слова, у розвитку образного мислення, становленні світогляду і т. ін. Творче впровадження у навчально-виховний процес мовного навчання в сучасній школі ідей вченого-практика дасть змогу вчителям удосконалити методику навчання, а учням якнайкраще опанувати систему рідної мови і наблизитися до сприйняття загальної мовної картини навколишнього світу у взаємозв'язку, який об'єднується цілісністю людського мислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дмитровський Є.М. Методика викладання української мови в середній школі. – К.: Рад. школа, 1965. – 286 с.
2. Кучеренко І. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі : монографія / Ірина Кучеренко. – Умань : ФОП Жовтий О.О. – 2014. – 410 с.
3. Мамчур Л. Лінгводидактична спадщина В.О.Сухомлинського : навчально-методичний посібник / Л.І. Мамчур. – Умань : РВЦ «Софія», 2009. – 170 с.
4. Методика викладання української мови в середній школі / За ред. С.Х.Чавдарова і В.І.Масальського. – К.:Рад. школа, 1954. – 348 с.
5. Методика викладання української мови в середній школі / За ред. С.Х.Чавдарова і В.І.Масальського. – К.: Рад. школа, 1962. – 372 с.
6. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: у п'яти томах. – К.: Рад. школа, 1977. – Т.4. – 637 с.
7. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: у п'яти томах. – К.: Рад. школа, 1977. – Т.5. – 638 с.
8. Сухомлинський В.О. Моральні заповіді дитинства і юності. – К., 1966. – 232 с.
9. Сухомлинський В.О. Уроки заключного повторення і систематизації вивченого // Рад. школа. – 1954. – № 4. – С. 26-31.

REFERENCES

1. Dmytrovsjkyj, Je.M. (1965) *Metodyka vykladannja ukrajinsjkoji movy v serednij shkoli* [Methodology of teaching Ukrainian language in high school]. – K.: Rad. Shkola.
2. Kucherenko, I. (2014) *Teoretychni i metodychni zasady suchasnogho urokuukrajinsjkojimovy v osnovnij shkoli* [Theoretical and methodical principles of the modern lesson of the Ukrainian language in the basic school] : monografija / Iryna Kucherenko. – Umanj : FOP Zhovtyj O.O.
3. Mamchur, L. (2009) *Linghvodydaktychna spadshhyna V.O.Sukhomlynsjkogho* [Lingvodidactic legacy VO Sukhomlynsky] : navchaljno-metodychnyj posibnyk / L.I. Mamchur. – Umanj : RVC «Sofija».
4. *Metodyka vykladannja ukrajinsjkoji movy v serednij shkoli* [Methodology of teaching Ukrainian language in high school] / Za red. S.Kh.Chavdarova i V.I.Masaljsjkogho. – K.:Rad. shkola, 1954. – 348 s.
5. *Metodyka vykladannja ukrajinsjkoji movy v serednij shkoli* [Methodology of teaching Ukrainian language in high school] / Za red. S.Kh.Chavdarova i V.I.Masaljsjkogho. – K.:Rad. shkola, 1962. – 372 s.
6. Sukhomlynsjkyj, V.O. (1977) *Vybrani tvory: u p'jaty tomakh* [Selected works: in five volumes]. – K.: Rad. shkola. – T.4..
7. Sukhomlynsjkyj, V.O. (1977) *Vybrani tvory: u p'jaty tomakh* [Selected works: in five volumes]. – K.: Rad. shkola, 1977. – T.5.
8. Sukhomlynsjkyj, V.O. (1966) *Moraljni zapovidi dytynstva i junosti* [The moral commandments of childhood and adolescence]. K.
9. Sukhomlynsjkyj, V.O. (1954) *Uroky zakljuchnogho povtorennja i systematyzaciji vyvchenogho* [Lessons of the final repetition and systematization of the learned] // Rad. shkola. № 4. S. 26–31.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Кучеренко Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри практичного мовознавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Наукові інтереси: методика навчання української мови, комунікативна лінгвістика, когнітивна методика, психолінгвістика

Мамчур Лідія Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичного мовознавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

INFORMATION ABOUT AUTHORS

Kucherenko Iryna Anatolievna - Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Practical Linguistics, Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna

Scientific interests: methodology of teaching the Ukrainian language, communicative linguistics, cognitive methodology, psycholinguistics

Mamchur Lidiya Ivanivna - doctor of pedagogical sciences, professor, professor of the department of practical linguistics of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

Scientific interests: methodology of teaching the Ukrainian language, communicative linguistics, cognitive methodology, psycholinguistics

Кучеренко Ірина Анатоліївна, Мамчур Лідія Іванівна УРОК ЯК ФУНКЦІЙНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ПЕДАГОГІЧНИЙ ВИМІР В.СУХОМЛИНСЬКОГО

Чільне місце в лінгводидактичній спадщині В. Сухомлинського посідає урок як основна форма організації навчально-виховної роботи в школі. Учений розглядає рідну українську мову як провідний навчальний предмет у школі, успішне оволодіння якою значною мірою сприяє засвоєнню знань з інших предметів. У системі занять з української мови, які у В. Сухомлинського мали творчий характер, відрізнялися методичною свіжістю і новизною, знайшли широке застосування уроки заключного повторення і систематизації вивченого, а також уроки мислення. Такі види навчальних занять посіли своє особливе місце у класифікації уроків рідної мови В. Сухомлинського. Творче впровадження у навчально-виховний процес мовного навчання в сучасній школі ідей вченого-практика дасть змогу вчителям удосконалити методику навчання, а учням якнайкраще опанувати систему рідної мови і наблизитися до сприйняття загальної мовної картини навколишнього світу у взаємозв'язку, який об'єднується цілісністю людського мислення.

Ключові слова: Василь Сухомлинський, мовна освіта, урок української мови, урок заключного повторення і систематизації, уроки мислення.

Кучеренко Ирина Анатольевна, Мамчур Лидия Ивановна УРОК КАК ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ СИСТЕМА ОБУЧЕНИЯ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА: ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ИЗМЕРЕНИЕ Сухомлинский

Ведущее место в лингводидактическом наследии В. Сухомлинского занимает урок как

основная форма организации учебно-воспитательной работы в школе. Ученый рассматривает родной украинский язык как ведущий учебный предмет в школе, успешное овладение которой в значительной мере способствует усвоению знаний по другим предметам. В системе занятий по украинскому языку, которые у В. Сухомлинского имели творческий характер, отличались методической свежестью и новизной, нашли широкое применение уроки заключительного повторения и систематизации изученного, а также уроки мышления. Такие виды учебных занятий заняли свое особое место в классификации уроков родного языка В. Сухомлинского. Творческое внедрение в учебно-воспитательный процесс языкового обучения в школе идей ученого-практика позволит учителям усовершенствовать методику обучения, а ученикам лучше овладеть системой родного языка и приблизиться к восприятию общей языковой картины окружающего мира во взаимосвязи, который объединяется целостностью человеческого мышления.

Ключевые слова: Василий Сухомлинский, языковое образование, урок украинского языка, урок заключительного повторения и систематизации, уроки мышления.

Kucherenko Irina Anatolievna, Mamchur Lidiya Ivanovna

LESSON AS FUNCTIONAL SYSTEM OF EDUCATION IN UKRAINIAN LANGUAGE: PEDAGOGICAL MEASURE OF V. SUKHOMLINSKY

Education of the linguistic personality of the student as a nationally conscious future citizen of Ukraine - the main goal of school language education and the task of the teacher-verb writer - to create the necessary didactic-methodical conditions for the development of a deeply moral, humane, spiritually rich personality. V. Sukhomlynsky's research was a significant contribution to the methodology of teaching the Ukrainian language. An important place in the lingvodidactic inheritance of V. Sukhomlynsky is the lesson as the main form of organization of educational work in school. According to the scientist, the lesson is a mirror of the general and pedagogical culture of the teacher, measuring his intellectual wealth, an indicator of his outlook, erudition. The scientist considers his native Ukrainian as the leading educational subject in school, and successful mastering of this program greatly facilitates the acquisition of knowledge from other subjects.

In the system of classes in the Ukrainian language, which V. Sukhomlynsky had a creative character, they differed in methodical freshness and novelty, widely used the lessons of the final repetition and systematization of the learned, as well as the lessons of thinking. Such types of training sessions have occupied a special place in the classification of the lessons of the native language V. Sukhomlynsky.

The lesson of the final repetition and systematization will be productive when the pupil has a sufficient supply of knowledge and skills to repeat only the main thing. It is necessary to repeat not all in a row, but to bring in the system the whole amount of knowledge, relying on the main.

The lessons of thinking among nature, the teacher advised to associate with the world, so that the spiritual life of teens was full and full, so that they did not waste time and did not seek acute adventure. At the lessons of thinking, students study, understand the life of nature, the work of people.

The creative introduction into the educational process of language teaching in the modern school of ideas of the scientist-practice will enable teachers to improve the teaching methodology, and the students to master the system of the native language as best as possible and get closer to the perception of the general language picture of the world in an interconnection that is united by the integrity of the human thinking.

Key words: Vasyl Sukhomlynsky, language education, lesson of the Ukrainian language, lesson of the final repetition and systematization, lessons of thinking.